

DESET SLAVNÝCH PROCESŮ MARKA TULLIA CICERONA

Ciceronovskou tematikou se J. Kincl zabýval celá léta a na rukopisu knihy, z níž pochází následující ukázka, pracoval více než desetiletí. Postava známého politika sklonku římské republiky Marka Tullia Cicera ho přitahovala, jak sám vždy říkal, zejména proto, že je již tradičně představován ze své slabší stránky. Tedy jako filozofující politik, čemuž odpovídá také výběr překladů jeho prací do češtiny. Téměř symbolické proto je, že se největší pozornosti překladatelů těšil jeho eklektický spis Tuskulské hovory, kdežto právníkové práce byly opomíjeny. I to byl zřejmě jeden z důvodů, proč se J. Kincl rozhodl vyplnit tuto mezeru v moderní české literatuře. Nelze ovšem říci, že by Ciceronovy soudní řeči nebyly překládány vůbec. Ze starší doby máme několik překladů, ale v poslední době byly vydány pouze jeho řeči proti sicilskému správci Verrovi v edici *Živá díla minulosti* v překladu Václava Bahníka (1972), k nimž J. Kincl napsal předmluvu. Dále to jsou drobné výňatky publikované ve sborníku *Antika v dokumentech II, Řím* (Praha, 1961) a zapomenout nelze ani na čtyři řeči (první proti M. Antoniovovi, první proti Catilinovi, Za básníka Archia, Obhajoba Milona) opět v překladu V. Bahníka, které byly zařazeny do pátého svazku *Antické prózy* nazvané *Tribuni výmluvnosti* (Praha, Odeon 1974). Výsledkem Kinclova zaujetí pro Cicera – znalce práva – byla rovněž dosud nepublikovaná studie (20 s. rukopisu) *Zákony – Ciceronův dialog o nejlepším právu*.

Dalo by se říci, že v *Deseti slavných procesech Marca Tullia Cicera* se spojuje v jedno hned několik Kinclových zájmů. Kromě zaujetí profesního – vědeckého, to bylo jeho zaměření překladatelské, vždyť řada Ciceronových řečí dosud vůbec do češtiny přeložena nebyla. V neposlední řadě a snad možná dokonce na prvním místě to byla jeho snaha o popularizaci výsledků vědecké práce, o přiblížení historie, především právních dějin, co nejširšímu okruhu čtenářů. Proto také, mimo jiné, přistoupil prof. Kincl svého času na spolupráci s televizí při přípravě i realizaci soutěže z historie.

Rukopis, vyprávění o Ciceronovi – praktickém právníkovi, čítající 380 s., byl výsledkem nejen mnohaleté vlastní práce při shromažďování materiálů a je-

jich následném literárním zpracování, ale rovněž mnoha návratů k již hotovému textu a jeho následným úpravám.

M. Tullius Cicero je zde ukázán pouze z jedné strany své advokátské činnosti – jako žalobce a obhájce ve věcech trestních. V deseti procesech–rekonstrukcích, příbězích i kapitolách zároveň, je Cicero představen nejen ve své nejznámější podobě – jako soudní řečník, ale rovněž jako vyšetřovatel, který si opatřuje důkazy pro svá vystoupení před trestními porotami přímo detektivní činností, ostatně tak to bylo ve starověkém Římě běžné. Všech deset procesů jsou „volné“ rekonstrukce, volné ovšem pouze co do formy a nikoli obsahu, protože: „Nic v této knize, vážený čtenáři, není dílem autorovy fantazie. Nejen příběhy samy, nejen osoby, které v nich vystupují, ale každá sebemenší podrobnost, ať již se týká doby, prostředí, jednajících lidí, jejich vzájemných vztahů či fyzické podoby, až třeba po barvu vlasů, je převzata z historických pramenů a autorovi by nedalo mnoho práce, aby každý detail opatřil odkazem na příslušný údaj v literárních dílech...“. Kinclovým záměrem však tentokrát nebylo napsat vědeckou práci, ale vytvořit živý obraz konce římské republiky a přiblížit římské právo současnému čtenáři poutavým způsobem.

Kromě obvyklé předmluvy je před vlastní procesy předsunuta kapitola *Marcus Tullius Cicero obhajuje a žaluje před římskými soudy*, která čtenáře seznámí se systémem římského trestního práva a s mechanismem fungování římských trestních soudů. Deset vybraných trestních procesů, či spíše případů, neboť ne všechny řeči, které byly pro autora hlavním pramenem, byly prosloveny na soudech a dokonce ani pro tuto příležitost nebyly určeny, jsou pak řazeny chronologicky.

Tento starořímský pitaval otevírá úspěšná obhajoba Sexta Roscia, který byl obžalován z otcovraždy. Vedle právnických znalostí a kombinačních schopností musel tehdy Cicero prokázat také nemalou osobní odvalu, protože proces se konal v době Sullovy diktatury a žalobci byli jeho oddanými straníky. Nepochybně nejznámější Ciceronovou kauzou byla jeho žaloba podaná na bezostyšného sicilského správce C. Verra, která je obsahem druhé kapitoly. Následuje obhajoba A. Cluentia Habita, který se r. 66 př. n. l. zodpovídal z domnělé vraždy svého nevlastního otce.

Případ C. Rabiria je zvláštní, zejména proto, že se zodpovídal z činu, který spáchal před 36 lety za hnutí tribuna lidu L. Appuleia Saturnina, přesněji za jeho vraždu, posvěcenou tehdy ovšem usnesením římského senátu. Spíše než o věc kriminální se tentokrát jedná o politický spor, v němž Cicero opět vítězí, i když ne příliš přesvědčivě. Pátá kapitola je líčením Catilinova spiknutí. Nebyl to proces v pravém slova smyslu, catilinovci totiž před soudem nikdy nestáli. Cicero je jako konzul – nejvyšší římský úředník – nechal tehdy na základě mimořádných pravomocí popravit.

V šestém procesu se Cicero představuje opět jako obhájce, tentokrát známého P. Clodia, obžalovaného ze znesvěcení náboženských obřadů, které se kona-

ly v domě nejvyššího římského kněze a pozdějšího diktátora C. Iulia Caesara. Sedmá kapitola popisuje Ciceronův odchod do vyhnanství r. 58 př. n. l. Tento příběh má přitom spojitost se dvěma předchozími. P. Clodius, známý z šesté kapitoly, totiž navrhl zákon na jehož základě byl Cicero stíhán za svůj zákrok proti Catilinovým společníkům a musel pak opustit Řím. Po svém návratu se Cicero ujal případu M. Caelia Rufa obviněného svou bývalou milenkou Clodií (známá Lesbia z Catullovy básně) ze všeho možného, včetně vraždy a protistátního spiknutí.

Ne všechny pře, v nichž se Cicero angažoval, skončily jeho úspěchem. Typickým příkladem je jeho obhajoba T. Annia Milona, který nechal zabít svého politického odpůrce, již nejednou zmiňovaného, P. Clodia. Poslední Ciceronův proces – obhajoba galatského krále Deiotara, který byl obžalován ze spiknutí proti Caesarovi jako by ani již do této knihy o římském republikánském trestním právu nepatřil. Spíše to je ukázka kabinetní justice nastupující doby císařství.

Kniha je uzavřena krátkou kapitolou nazvanou téměř symbolicky *Na konci cesty* líčící pohnuté Ciceronovy osudy od posledního zařazeného procesu, až do jeho násilné smrti za proskripce r. 43 př. n. l.

M. Skřejpek

PRVÝ: PROCES SE SEXTEM ROSCIEM Z AMERIE

Když na jaře roku 80 př.n.l. – tedy podle římského oficiálního datování „za druhého konsulátu Cornelia Sully a konsulátu Metella Pia“ – praetor Marcus Fannius¹⁾ utvořil „stálou komisi pro vyšetřování úkladných vražd a travičství“, aby projednal a případ Sexta Roscia z Amerie,²⁾ vzbudil tím ve městě nemalou senzaci.

Ještě před několika málo lety otrásala celou Itálií krvavá občanská válka mezi nobilitou a demokraty, ve které se zhroutil republikánský právní řád a všude zavládlo holé násilí. Vraždy a jiné zločiny se staly běžným, málem každodenním zjevem, žádné soudy však nebyly, protože ne právo, ale síla rozhodovala o všem.

Teprve v říjnu roku 82 se jakž takž podařilo obnovit pořádek, byl to ovšem pořádek vykoupený novým proléváním krve a nejtvrďší perzekucí. Neboť představitel vítězné nobility, slavný vojevůdce Lucius Cornelius Sulla, nastolil v ze-

---

1) Marcus Fannius byl tzv. „quaesitor inter sicarios“, to je praetor, který měl na starosti vyšetřování a trestání úkladných vražd.

2) Ameria (dnes Amelia), město v Umbrii, vzdálené asi 40 km od Říma.

mi krutou tyranii a nemilosrdně se začal mstít všem svým protivníkům. Tisíce jich dal popravit, tisíce jich postavil mimo zákon zapsáním do tzv. proskripčních listin. Tomu, jehož jméno se objevilo v seznamech proskribovaných, byl okamžitě zabaven veškerý majetek (a za směšnou cenu rozprodán Sullovým stoupcům), jeho samého mohl pak kdokoli kdykoli a kdekoli bez dalšího zabít.

Aby si zajistil osobní bezpečnost a měl po ruce co nejpovolnější nástroj k provádění krvavého plánu, dal Sulla propustit na svobodu zástupy otroků svých nepřátel, kteří pak podle starodávného římského obyčeje dostali rodové jméno svého osvoboditele – manumissora.

Tak vzniklo oněch pověstných „deset tisíc Corneliů“, propuštěnců, kteří řádili ve městě i na venkově, likvidovali všechny osoby podezřelé a nepohodlné a naháněli hrůzu každému, kdo o Sullově novém režimu jen trochu pochyboval.

Jak tomu ale v dějinách bývá vždycky, po skončení válečných akcí začal se běžný denní život vzdor dusivé atmosféře přece jen vracet do svých vyježděných kolejí. Pravda, bylo to uklidnění terorem vynucené, byl to spíše klid hřbitova, konec konců to však přece jen bylo uklidnění, jistá stabilizace, třeba i pouze dočasná.

Jedním z neklamných příznaků této stabilizace se stal také soudní sbor, svolaný praetorem Markem Fanniem. Opět jednou po dlouhé době měla být zase podle zákonů a práva projednávána trestní záležitost, nadto – a hned napoprvé – záležitost vpravdě senzační, otcovražda.

Neboť známý a po celém městě obávaný uduvač a řečník Gaius Erucius obvinil a u praetora zažaloval amerijského statkáře Sexta Roscia, že pomocí najatých vrahů sprovedil ze světa svého vlastního otce, aby se mohl zmocnit obrovského rodinného jmění.

Nařčení samo bylo hrozné a jistě i v poklidných dobách by vzbudilo nemalou pozornost, za Sullovy hrůzovlády se však dostalo do zvláštního světla všem lidem známou skutečností, že do vražednické aféry jsou zapleteni dva lidé Sullovi blízcí, propuštěnec Lucius Cornelius Chrysogonus, jeden z „desetitisců Corneliů“ a Titus Roscius Capito, člen městské rady v Amerii a vzdálený příbuzný obžalovaného.

Zejména Chrysogonus budil všeobecnou zvědavost, protože ten nadutý a sebevědomý hejsek, na popravách a konfiskacích zbohatlý bývalý otrok, se těšil nebývalé přízni svého patrona a každý poměru v Římě jen trochu znalý občan si snadno spočítal, že bránit Sexta Roscia bude znamenat nejen zaútočit proti Chrysogonovi, ale nepřímou i proti Sullovi. A to byla v době sotva skončených proskripčních záležitostí velmi choulostivá, která jen podtrhovala výjimečnost a neobvyklost celého soudního řízení.

Zvláštnost situace jasně chápal i žalobce Erucius. Cítil, že za jeho zády stojí člověk, kterému je všechno dovoleno, sice propuštěnec, ale jen prodloužená ruka svého bývalého pána, nyní svrchovaného vládce nad celou říší. A Chry-

sogonus bude stát za zády Erucia pevně! Vždyť hlavně v jeho zájmu podal žalobu proti Sextovi Rosciovi, vždyť hlavně jemu, Chrysogonovi, také odsouzení otcovraha prospěje. Chrysogonus bude Erucia všestranně podporovat, Chrysogonus určitě také pomůže, kdyby se přihodilo něco neočekávaného.

Ostatně, co by se mohlo stát? Postavení obžalovaného je velmi svízelné a sotva kdo ze známějších a obratnějších obhájců římských se dá přemluvit, aby proti mocným odpůrcům hájil případ předem ztracený. Erucius bude na soudě pánem, nenajde rovnocenného protivníka a soudní sbor dá nakonec zapravdu nepochybně jemu.

Proto si také obžalovací řeč připravil jenom docela zběžně. Nestálo přece ani za námahu zjišťovat, jak se události kolem smrti otce Roscia doopravdy sběhly. Těch pár faktů, které si prověřil, bohatě postačí, aby svou žalobu dovedl úspěšně do konce a shrábl odměnu, na kterou jako vítězný žalobce bude mít nárok.

Když potom nadešel den, který praetor Marcus Fannius určil jako zahajovací den procesní a Erucius stanul před shromážděným porotním sborem, zbavil se nejistoty úplně. Žádný z renomovaných obhájců nebyl jednání přítomen, Erucius neviděl nikoho, kdo by mohl proti jeho obžalobě něco podstatného a přesvědčivého namítat. A tak jen málo dbal na to, že stojí před praetorem a před váženými a vlivnými senátory, kteří tvořili porotní soud,³⁾ vystupoval suverénně a choval se nenuceně, někdy až drze, protože hrubě porušoval zvyklosti, které se při přednášení žaloby před soudním tribunálem dodržovaly.

Chvilí stál, chvíli seděl, chvílemi chodil sem a tam, dokonce si během přednesu dal zavolat otroka a udílel mu jakési příkazy, patrně objednával jídlo. Zkrátka jako by nemluvil před trestním soudem, jako by neobviňoval z otcovraždy, jako by jej pozorně neposlouchali nejen soudci a obžalovaný s přáteli, ale i velký zástup Římanů, který senzačnost procesu k veřejnému jednání přilákala.

Erucius patrně nemluvil dlouho, protože to, co proti obžalovanému uváděl, na obsáhlejší řeč rozhodně nestačilo. Posuďme ostatně sami!

Sextus Roscius zavraždil svého otce. Ne vlastní rukou, ale najatými vrahy. Využil neklidu, který ve státě vládl, využil zmatků, ve kterých se zmítalo hlavní město. Každý se jistě pamatuje, jak se ještě ulicemi Říma potulovaly bandy násilníků, rváčů, vrahů a lupičů. Kdo si byl tehdy jist životem a osobní bezpečností? Nestálo proto mnoho námahy a nebylo ani třeba zvláštní opatrnosti či prozíravosti, aby na cestě k Palatinským lázním nevydechl naposledy také otec Roscius. Zavraždili ho na podzim minulého roku, když se jednou časně zvečera navracel domů z jakési hostiny. Čí rukou Roscius padl, není známo, pachatele se nepodařilo vypátrat. Na tom ostatně tolik nezáleží. Je

---

3) Sulla vyloučil zvláštním zákonem z porotních soudů jezdce a místa vyhradil pouze osobám senátorského stavu. Soudní monopol měli senátoři až do roku 70 př. n. l. (ještě Gaia Verra soudila porota výlučně senátorská).

totiž zcela jisté – a Erucius o tom podá přesvědčivé důkazy – že vrahy zjednal Rosciův syn Sextus. Jen on může být původcem otcovy smrti, jen jeho je proto i třeba za vraždu potrestat.

Jaké důvody vedly ke spáchání tak hrozného činu? Jsou nabíledni. Otec a syn nežili ve svornosti a lásce, otec neměl rád syna, syn nenáviděl otce, nemohli spolu bydlet dokonce ani pod jednou střechou. Sotva Sextus dospěl, poslal jej otec na své venkovské statky a od té doby se pak stýkali již jenom docela zřídka. Dokud ještě žil Sextův bratr, nalézal starý Roscius útěchu u něho, bratr brzy zemřel a otec zůstal úplně opuštěn. Ale ani potom syna Sexta nevyhledával, nikdy jej k sobě nezval a vídali se tedy jen příležitostně. Stará nevraživost trvala, časem se dokonce ještě přiosťřila a starý Roscius se začal obírat myšlenkou, že v poslední vůli nevděčného syna vydědí.

Sextus se o těchto úmyslech dověděl a rázem pochopil, že musí jednat rychle a sprovdit starce ze světa dříve, než svůj testament sepíše. Využije tedy neklidné doby, najme vrahy a spáchá nejhroznější zločin.

Zločinné záměry Sexta Roscia není třeba dále podrobněji dokazovat, končí svou obžalobu Erucius. Je nyní na vás, soudcové, abyste všechny skutečnosti spravedlivě zvážili a viníka potrestali tak, jak vám to zákony a obyčeje předků přikazují!

Když žalobce domluvil, zavládlo na soudě hluboké a napjaté mlčení. Neboť dozná-li nyní obžalovaný, že žalobce mluvil pravdu a přizná-li se, že dal zavraždit vlastního otce, očekává jej podle prastarých zvyklostí strašný trest.

Pro otcovrahy, kteří byli dopadeni při činu anebo se k zločinu přiznali, užívalo římské trestní právo zvláštní, naprosto neobvyklou formu trestu smrti. Pachatele zbičovali, zašili s několika zvířaty do koženého pytle a vhodili do moře či do v blízkosti tekoucí velké řeky. Odborný název pro tuto podivnou sankci byl „culleus“ – česky by asi nejlépe vyhovoval výraz „pytel“, „měch“ nebo „vak“.

Trestu se zřejmě používalo od dávných dob, jak je patrné ze starobylé symboliky, jejíž smysl nebyl již pozdějším staletím docela jasný. Marcus Tullius rozuměl ještě tomu, proč je otcovrah zašíván do koženého pytle: prý proto, aby byl rázem zbaven vzduchu, slunce, země i vody, aby svou smrtí neposkvrnil žádný z živlů, ze kterých se všechno zrodilo. Také prý proto, aby pytel chránil před mrtvolou zvířata, protože i pro ta nejdivočejší by mrtvé tělo otcovraha bylo pohanou. Proč se však s odsouzeným zašíval do vaku i kohout, pes, zmije a opice, to již Marcus Tullius nechápal. Při obhajobě Sexta Roscia se alespoň ve svém dosti obširném výkladu o „pytli“ o významu této symboliky ani slůvkem nezmiňuje.

„Culleus“ užívalo římské trestní právo ještě v 6. století n. l. „Digesta“, slavný zákoník císaře Justiniána z roku 533, citují jako platné ustanovení pasáž ze spisu klasického právníka Modestina, ve které se „culleus“ uvádí jako trest pro ty, kdo by zavraždili otce, matku, dědečka nebo babičku. Modestinus dodává,

že vrahové ostatních příbuzných jsou stíháni nebo věšeni a že „pytle“ se používá jenom tam, kde je v blízkosti moře. Jinak má být vrah předhozen dravé zvěři.

Sextovi Rosciovi před soudním tribunálem praetora Marka Fannia trest smrti v koženém pytlí ovšem nehrozil. Při činu nebyl a ani nemohl být dopaden, dát za pravdu žalobci Eruciovi nehodlal: neměl, k čemu by se přiznával, vraždu svého otce nezosnoval.

Ale i tak se octl v postavení velmi povážlivém. Věděl od svých známých, že proti němu vystupuje žalobce, za kterým stojí nebezpeční, chamtiví a lstiví lidé, kteří se nezastaví před ničím, před žádným podvodem, před žádnou lží, jen aby dosáhli jeho odsouzení. Také soudní dvůr bude – jak se zdá – nakloněn potrestání co nejpřísnějším. Již dávno se nekonalo žádné řízení ve věci trestní, Sextův případ je po dlouhé přestávce první a soudcové budou patrně chtít ukázat, jak tvrdě a rázně umí dopadnout trestající ruka zákona.

Bude-li Sextus odsouzen, všechno se skončí! Nezbyde nic jiného, než opustit rodný kraj a odejít do vyhnanství, v cizině však žádné přátele ani majetek nemá, a tak daleko od domova povede bědný život psance.

Zatím mu známí pomáhají a dodávají odvahy, kdo ale ví, zda proti Chrysogonovi něco zможou. Vždyť se jim pro Sexta nepodařilo obstarat ani pořádného a zkušeného obhájce! Přítel Gaius Messala přemluvil sice nakonec mladého Marka Tullia Cicerona, ale to je začátečník, před trestním tribunálem ještě nikdy neobhajoval a málokdo ho zná.

Pravda, na proces se připravoval velmi důkladně, co jen času věnoval na prošetření a objasnění všech okolností, které zavraždění otce Roscia provázely! Kolik rozhovorů se Sextem měl, na jaké nejrůznější otázky musel Sextus odpovídat! Nakonec, jak přátelé ujišťovali, vypracoval prý Cicero výtečnou obhajovací řeč. Ale bude to všechno vůbec něco platné, neskončí proces tak, že většina porotců odevzdá při hlasování přece jen tabulku s odsuzujícím písmenem „C“?

Vědom si dobře své kritické situace, seděl Sextus Roscius ve smutečném obleku na lavici obžalovaných a se sevřeným srdcem naslouchal projevu žalobce Erucia. Tím hrozným nařčením, které proti němu bylo vzneseno, vrcholilo všechno jeho utrpení.

Valnou část svého života prožil zatím v klidu, na venkově, na statcích svého otce. Řízení hospodářství jej zaujalo a cele se mu věnoval. Žil samotářsky, sám pro sebe, málokdy se s někým stýkal. I vlastního otce vídal jenom zřídka. Dávno si byli navzájem cizí, jako by je ani nepoutal nejtěsnější pokrevenský svazek. Otec míval vždycky raději mladšího bratra, se Sextem si vůbec nerozuměli, čas od času docházelo i k hádkám a roztržkám. Ale Erucius nemá pravdu, když říká, že zvláště v poslední době se poměr mezi otcem a synem ještě přiostrčil. Právě naopak! Otec sympatizoval se sullánci a většinou se zdržoval v hlavním městě. Na venkov se vracel vždy jen na kratičký čas a tak jej Sextus nevídal skoro vůbec.

Potom jednou, docela nenadále, přinesl posel do Amerie zprávu, že otec byl v Římě zavražděn. Jak se jen toho rána všichni doma polekali, když se od příbuzných dověděli, co se stalo! Ale již tehdy, v tom velkém leknutí, nemohl Sextus pochopit, proč posel nezajel rovnou za ním, za synem, a proč vyřizoval svou zvěst Rosciovi Capitonovi, vzdálenému příbuznému, se kterým Sextus již dlouhou dobu nežil v přátelských vztazích!

Pak šlo již všechno jakoby ráz na ráz.

Ještě dříve než se mohl Sextus z neštěstí vzpamatovat a s příbuznými zařídít všechno, co je potřebné k důstojnému pohřbu, přišla nová pohroma. Zjistilo se, že jméno otce Roscia, stoupence Sullovy diktatury, bylo proti všemu očekávání zapsáno do seznamů, do seznamů nepřátel státu a tím celý otcovský majetek propadl konfiskaci. A netrvalo dlouho, doslova v několika dnech mělo Sextovo dědictví nové pány: známého zbohatlíka Chrysogona a dva příbuzné, Tita Roscia Capitona a Tita Roscia Magna.

O Chrysogonovi Sextus jen tu a tam něco zaslechl, své příbuzné znal však zato dobře. Capito žil trvale v Amerii, zastával dokonce důležité místo v městské radě. Ale pověst měl co nejhorší! Byl povoláním lanista, šermíř a cvičitel gladiátorů. S otcem Rosciem dlouhá léta v nesváru, vedl s ním kdysi vleklý spor o jakýsi majetek a z těch časů se také datovalo nesmiřitelné nepřátelství mezi jejich rodinami.

Druhý Roscius, řečený Magnus, byl člověk ještě horší. V poslední době většinou v hlavním městě, nikdo však nevěděl, čím se tam vlastně zabývá. Pokud se zdržoval doma v Amerii, cvičil se jako šermíř u Capitona, vedl bohaprázdny a spustlý život a stále si jen někde vypůjčoval peníze.

Ti dva tedy, Capito a Magnus, koupili teď spolu s Chrysogonem v dražbě majetek rodiny Sexta Roscia a bez dlouhého váhání všechny pozůstalé ze statků vyhnali. Sextus zůstal bez střechy nad hlavou, byl okraden o všechno, dokonce i o drobné osobní věci. Musel žebrať u přátel, musel prosit o milost u známých, na čas útočiště sice opravdu našel, jeho utrpení však ještě ani zdaleka nekončilo.

Capito a Magnus nelenili. Začali hospodařit, rozdělili si za babku koupený majetek: Capito si ponechal tři nejlepší statky poblíže Tiberu, Magnus z Chrysogonova pověření spravoval všechno ostatní.

Jaká to však byla správa! Magnus začal prodávat, co se jen prodat dalo, pitky, hýření a výtržnosti nebraly konce. Magnus si chtěl v co nejkratším čase vynahradiť všechnu tu bídu, kterou musel dříve snášet.

Vynahražoval si ji však tak divoce a s takovými výstřelky, až se nakonec ke stížnosti občanů z Amerie musela jeho případem zabývat městská rada. Ta po dlouhém bouřlivém jednání rozhodla, že bude asi nejlépe, když se celá záležitost projedná přímo s diktátorem Sullou. A tak do vojenského tábora v Etrurii,⁴⁾

---

4) Krajina v západní části střední Itálie, v latině Etruria nebo Tuscana (dnešní Toskánsko).

kde Sulla právě tehdy obléhal vzbouřené město Volaterrae,⁵⁾ odešla desetičlenná deputace, která měla podat protest proti řádění Roscia a Magna a žádat vyšetření, jak se vůbec mohlo stát, že se v proskripčních seznamech objevilo i jméno Roscia–otce, přesvědčeného sullance.

Sextus velké naděje v toto poselstvo neskládal. Věděl, že mezi delegáty je i Roscius Capito a ten se již jistě postará o to, aby jeho věrný přítel nebyl potrestán.

Tak se také stalo. Deputace se sice vrátila se slibem, že se proskribování otce Roscia a všechno prošetří a bude zjednán pořádek, ukázalo se však, že poslové se v táboře k Sullovi vůbec nedostali a že příslib, se kterým se vrátili, nedal nikdo jiný než Chrysogonus, jenž s deputací jménem diktátora jednal.

Začarovaný kruh kolem Sexta Roscia se pomalu uzavíral: bylo docela jasné, že majetek zpátky nedostane, co však horšího, začaly se objevovat příznaky, že kdosi usiluje o jeho život. Netrvalo pak dlouho, a další pobyt v Amerii se mu stal přímo nebezpečný.

Nezbýval než útek do Říma. Sextus utíkal nerad, byl venkovan, bouřlivého života v hlavním městě se stranil, zrovna se ho bál. Několikrát tam sice již zajel, vždycky ale jenom na krátkou dobu, v posledních časech se mu nechtělo do Říma vůbec, protože cestování bylo nebezpečné a pobyt ve městě ještě nebezpečnější.

Nakonec do Říma prostě musel, chtěl-li zachránit holý život. Nejel mezi lidi úplně cizí. Vlastní přátele sice ve městě neměl, znal však mnoho rodin, se kterými se stýkal jeho otec. Byli to občané vesměs velmi vážení, příslušníci slavných rodů Serviliů, Metellů, Scipionů a mnoha jiných. U nich hledal tedy nyní Sextus ochranu.

Nalezl ji u ctihodné matrony Caecilie z rodu Metellů. Byla to žena pozoruhodná a obecně uctívaná, a to nejen proto, že její manžel byl proslulý politik, ale i pro své vzácné osobní vlastnosti, pro svou vážnost, důstojnost a spolehlivost. Říkalo se, že prý je to jedna z nemnohých Římanek, ve kterých ještě žijí staré republikánské ctnosti.

Caecilia se ráda Sexta ujala, poskytla mu přístřeší a veškerou péči. A protože byl jeho život v nebezpečí, nedovolila mu vůbec vycházet z domu. Sama obstarávala, co bylo třeba zařídít, co neobstarala, zařizoval mladý patricij Gaius Messala, kdysi přítel Roscia–otce, nyní věrný ochránce Roscia–syna.

Uplynulo však sotva pár týdnů a začal závěrečný akt dramatu. Žalobce Erucius podal na Sexta žalobu z otcovraždy, Titus Roscius Magnus se přihlásil jako žalobce vedlejší, Roscius Capito měl před soudem vystupovat v úloze svědka.

Nalézt schopného, zkušeného a dostatek výřečného obhájce proti trojici těchto výtečníků a zejména proti arogantnímu Chrysogonovi, který se jako še-

---

5) Starobylé etruské opevněné město, dnešní Volterra.

dá eminence držel od začátku v pozadí, nebylo pro Sextovi ochránce jednoduchou záležitostí a ani s poměry obeznámený Gaius Messala si dlouho nevěděl rady. Proti Eruciovi by si býval ještě leckdo troufl, kde kdo se však bál Sully a jeho chráněnce.

Nakonec padla volba na Marka Tullia. Byl to sice začátečník, který zatím měl zkušenosti jenom se soukromoprávními majetkovými spory a před trestním tribunálem ještě neobhajoval, Gaius Messala však dobře odhadl, že ten sedmadvacetiletý ambiciózní řečník má velké schopnosti a že je reálná naděje, že právě on by mohl Sexta Roscia zachránit.

Marcus Tullius dlouho váhal, posléze se však neustávajícímu naléhání podvolil. Messala byl jeho dobrý přítel, kterého si velmi vážil a jehož důvěru proto ani nemohl zklamat.

Do procesu se mu však opravdu nechtělo. Báł se hněvu svého bývalého vojenského velitele Sully, sdílel také obecné přesvědčení o nebezpečnosti propuštění Chrysogona a žalobce Erucia. Ostatně ani klient mu nebyl dvakrát sympatický.

Na první pohled člověk poznal trochu přihloupělého venkovana, nemluvného, vystrašeného, ve všem nejistého. Vždyť ve svých čtyřiceti letech se ještě nedokázal ani oženit! Také Sextovy vztahy k zavražděnému otci dělaly Markovi Tulliovi starosti. Snad nebyly tak nepřátelské, jak tvrdila obžaloba, o dobrých se však sotva dalo mluvit. Stačilo pár rozhovorů s žalovaným a bylo vše jasné.

Z druhé strany ovšem leccos na tom případě lákalo a přitahovalo. Žaloba měla vyloženě řadu slabých míst, některá tvrzení se zdála vůbec nepochopitelná. Například to, že se starý Roscius octl na listině proskribovaných. Vždyť přece každý věděl, jak horlivě stranil optimátům a Sullovi!

Také jména žalobců Cicerona dráždila. Erucius byl sice řečník zkušený a ve městě známý, jinak ale člověk nízkého původu, bezcharakterní, chamtivý a ochotný prodat se komukoli. A s ním ten starý ničema Roscius Magnus, převandrovalec, který se v Římě usídlil jen proto, aby ve velkoměstském mraveništi mohl lépe skrývat své lotrovské kousky. Za jejich zády potom Chrysogonus, bývalý otrok, nyní velký pán, který bohatne z neštěstí druhých. Vyržuje si nádherný dům plný vzácných uměleckých památek, soch, obrazů, koberců, korintských a délských nádob, obsluhují jej celé zástupy otroků. Přitom nejen těch obyčejných, jako jsou kuchaři, pekaři anebo nosiči nosítek. Chrysogonus má i otroky zvlášť školené, zejména zpěváky a hudebníky. Ne nadarmo si asi Chrysogonovi sousedé stěžují, že celé okolí se ve dne v noci rozléhá hudbou a zpěvem!

A on sám, včera ještě nesvobodný člověk! S napomádovanými vlasy se prochází po Římě, na všechno se dívá spatra, všemu se vysmívá, všemi pohrdá, nejvíce římskými občany, kteří dotírají, pochlebují mu a všude jej doprovázejí.

Co jen peněz stojí asi ten rozmařilý život! Kolik tisíc sesterciů Chrysogonus každý den rozhází! Není tomu tak dávno, co si na tržišti koupil nádherně umě-

lecky vypracovaný vaříč. Byl tak drahý, že když prodavač vyvolával jeho cenu, zastavovali se lidé v domnění, že se prodávají nějaké pozemky.

Při všem tom bohatství je však Chrysogonus stále hrabivější a chamtivější a v kalných vodách násilných záborů a konfiskací loví majetek a cizí peníze nejpodlejšími způsoby, protože si je Sullovou ochranou dokonale jist. Dokonce si ještě vybírá a za směšné sumy, které sám určuje, skupuje nejlepší statky poblíže Říma, o vzdálenější nemovitosti nejeví ani zájem.

Z celé duše nenáviděl Marcus Tullius toho propuštěneckého zbohatlíka! A to ne proto, že vystupoval jako aristokrat, ale že svými výstřelky pověsti římské aristokracie nemálo škodil a její již beztak otřesenou autoritu hrubě zostouzel. V případě Sexta Roscia – to bylo jisté – hraje Chrysogonus zase nějakou špinavou úlohu a všichni poctivě smýšlející občané by s velkým zadostiučiněním uvítali, kdyby on, Marcus, jej přistihl a usvědčil z podvodů.

Nebezpečné úskalí Sullovy přízně se ostatně dá obeplout: je-li Chrysogonus opravdu vinen, postačí, když obhájce bude stále zdůrazňovat a opakovat, že Sulla má ruce čisté, že jeho propuštěnec mu o svých plánech nic neřekl, že jednal na vlastní pěst, bez sebemenšího vědomí svého patrona. Ať už je to pravda nebo ne, ten ústupek musí Marcus Tullius přijmout, protože jinak by šlo o život nejen Sextovi Rosciovi, ale i jemu.

Zváživ tedy důkladně všechna pro i contra, dal nakonec Cicero Gaiovi Messalovi slib, že obhajobu Sexta Roscia převezme. Nebude to záležitost snadná, ale mohla by mít úspěch a to by potom byl úspěch přímo senzační. Usvědčení obávaného Chrysogona by z obhájce rázem udělalo hrdinu dne.

A tak začalo obtížné hledání souvislostí a pečlivé shromažďování důkazů. Sled událostí nutil ke třem předpokladům.

Především: hlavní roli v celém případě musí hrát Chrysogonus. To bylo jasné již z prosté skutečnosti, že deset z třinácti konfiskovaných statků otce Roscia připadlo právě jemu. Koupil je v dražbě, když se prodávaly jako majetek zabavený proskribovanému člověku, nepříteli vlasti. Podle spolehlivých odhadů mělo třináct konfiskovaných statků hodnotu kolem šesti miliónů sesterciů, Chrysogonus za deset nejlepších zaplatil směšnou sumu pouhých dvou tisíc.

Dále: tři zbývající vydražil Titus Roscius Capito. Má-li tedy Chrysogonus na zavraždění otce Roscia nějakou vinu, je Capito jeho spolupachatelem, protože i on shrábl své.

Za třetí: spoluvínkem musí být i Roscius Magnus. Neboť jemu svěčil Chrysogonus uloupený majetek do správy a mlčky přihlížel, jak jej rozprodává a rozhazuje. To lze vysvětlit jedině tak, že i Magnus pomáhal a měl své nároky, které nebylo možno neuznat.

Ti tři byli tedy nepochybně ve spojení, otázka je v jakém. Chrysogonus má moc a vliv, chrání jej Sulla. Capito a Magnus zase dobře znají poměry v rodině Sexta Roscia, vědí o miliónovém majetku, vědí, že jediným dědicem je ne zrov-

na důvtipný a chytrý syn, který se sotva zmůže na nějaký vážnější odpor, kdyby po otcovském jmění někdo vztáhl ruku. A tak se s Chrysogonem spojí, aby nezákonný zásah umožnili: Chrysogonus má přístup k proskripčním seznamům a snadno může zařídít, aby majetek otce Roscia propadl konfiskaci.

Od samých začátků, jen co se o případu dověděl, Marcus Tullius nepochyboval, že starý Roscius byl proskribován protiprávně, nějakým podvodem. Stranil přece optimátům, co Sulla zvítězil, nehnul se z Říma, horlivě se účastnil politického života, každý den jej bylo možno vidět na foru. Nikomu také netajil své přesvědčení a své uspokojení nad vývojem událostí.

Nemohlo být ostatně řeči o tom, že by do proskripčních seznamů byl zapsán ještě za svého života. To by se přece skrýval, pokoušel by se o útěk a nevzdával by každodenně svůj život na milost a nemilost.

Otec Roscius musel být do seznamů nepřátel zapsán až po své smrti. A to se nemohlo stát jinak, než podvodem, dokonce dvojnásobným: neboť svým přesvědčením a politickou příslušností mezi proskribované nepatřil, po smrti pak podle práva mezi psance zanesen být nesměl. Proskripční listiny byly podle zvláštního nařízení diktátora Sully uzavřeny ke dni 1. června roku 81, starého Roscia však zavraždili až na podzim tohoto roku.

Tady se dostal ve svých úvahách Marcus Tullius k prvnímu nezvratnému závěru: Roscius byl zapsán mezi proskribované v okamžiku, kdy již nebyl mezi živými, a to Chrysogonem, protože jediný on měl k seznamům volný přístup.

Jak se však o vraždě dověděl a proč nedovolený zápis provedl? Odpověď je nasnadě: o smrti otce Roscia podali zprávu Roscius Capito a Roscius Magnus a nalákali jej vyhlídkou na tučnou kořist. Ať obstará zápis, statky propadnou konfiskaci, při dražbě se nikdo neopovází postavit se na odpor. A Chrysogonus se potom podělí se svými společníky.

Tak a jedině tak se nakonec stalo! Chrysogonus a Rosciové jsou původci rozchvácení majetku Sextovi rodiny. Lze je však obvinít i z vraždy? Byli to oni, kdo vedli ruku vrahů u Palatinských lázní?

To není tak docela jasné, protože nutno připustit dvě možnosti. Prvá: otec dal zavraždit syn. Chtěl se zmocnit rodinného majetku, s otcem nežil v dobrých vztazích a obával se, že jej otec vydědí. Proto najal vrahy, úmysl provedl, ale Capito a Magnus jej předešli. Když se dověděli o smrti starého Roscia, zařídili s Chrysogonem jeho proskribování a dědictví připadlo jim. Druhá možnost: zavraždění zosnovali Capito a Magnus. Nezaskočili syna Sexta, ale od začátku do konce postupovali podle přesně vypracovaného zločinného plánu.

Pro první možnost by mluvili rozhárané poměry mezi otcem a synem. Proti lze namítnout nerozhodnost, nezkušenost a bázlivost syna. Je pravděpodobné, že by ten uzavřený a poměrů tak málo znalý venkovan dovedl zorganizovat vraždu v hlavním městě? Jak málo lidí znal, jak dávno nebyl v Římě, mohlo jej vůbec napadnout využít zmatku a neklidu? Jestli už zavraždil, tedy jen rukou otroků, které mohl sehnat na otcovských statcích. A je možné, že by právě oni,

poměrů ve městě zrovna tak neznalí, jako jejich pán, mohli úspěšně vraždu dokonat?

Pro druhou možnost třeba především položit otázku, zda zločinný útok proti starému Rosciovi mohli zosnovat Capito a Magnus? S odpovědí netřeba váhat, samozřejmě mohli. Oba věděli, že se Roscius v poslední době stále zdržuje v Římě, také Magnus tam již delší dobu žil a byl s místními poměry dokonale obeznámen.

To všechno by ovšem zatím nemohlo postačit jako pádný důkaz. Bylo nutno nalézt konkrétní fakta, nějaké skutečnosti, které by v jednání Capitona či Magna měly k vraždě nějaký bezprostřední vztah!

Otec Roscius byl zavražděn záhy zvečera. Ještě téhož večera, tedy hned poté, co k události došlo, byl z Říma do Amerie vypraven posel, jakýsi Mallius Glaucia, aby zvěstoval smutnou zprávu. A komu? Ne rodině zavražděného, ale Rosciu Capitonovi! To znamená, že Glaucia byl Capitonův přítel, podle všeho i přítel Roscia Magna. O vraždě otce Roscia se musel dovědět hned poté, co byla provedena, možná dokonce, že do plánu byl zasvěcen předem a čekal jen na jeho uskutečnění.

Glaucia sice tvrdí, že za Capitonem jel v jiné záležitosti a s jinými vzkazy. To jsou ale zřejmě jen liché výmluvy. Proč by odjížděl z Říma v noci, proč by v neklidné a nejisté době riskoval čtyřicetkilometrovou cestu nebezpečnou krajinou? Jistě proto, že nesl zprávu, která nesnášela odkladu. Capito se musel o smrti starého Roscia dovědět co nejdříve, aby hned mohl jednat dále. Bylo nutno zajet do Sullova tábora ve Volaterrách, vyhledat Chrysogona, nalákat jej na rosciovské miliony a zajistit proskribování zavražděného.

Jak se Ciceronovi podařilo zjistit, dověděl se Chrysogonus o vraždě čtvrtý den. Udivila jej nejen velikost pozůstalosti, ale i poloha statků: ležely na březích Tiberu v těsném sousedství Říma. To vypadalo slibně, zvláště když se cesta za kořistí nezdála neschůdná: jedinou vážnější překážkou by mohl být pozůstalý syn, ten však nebude nebezpečný. Sotva se dalo předpokládat, že by se postavil na vážnější odpor.

A tak Chrysogonus dlouho neváhal. Přistoupil na podmínky Rosciů a zavražděného zapsal do seznamu proskribovaných.

Potud se tedy Markovi Tulliovi zdál případ opět docela jasný: posel Glaucia usvědčoval z přímé účasti Capitona a Magna, společná koupě zabavených statků usvědčovala i Chrysogona. Nebylo by však přece jen možné, že Glaucia se v Římě dověděl o vraždě otce Roscia náhodou? Bylo to sice úplně nepravděpodobné a Glaucia by ani potom nebyl s to rozumně vysvětlit svůj noční výlet do Amerie, ale co kdyby?

Zbývala jediná možnost. Zjistit něco bližšího o okolnostech vraždy. Provedl ji Roscius Magnus sám? Byla to ničemná povaha, člověk všeho schopný, nadto rváč a velmi zkušený šermíř. Měl však příležitost dostat se do bližšího styku s otcem Rosciem, poznat jeho zvyklosti a vyčíhat pravou chvíli, kdy by ne-

bezpečí bylo nejmenší? To asi sotva. Starý Roscius Magna znal a jistě by odhadl, že by jej přítel s tak špatnou pověstí mohl v hlavním městě jen kompromitovat.

Kdo tedy byl zavražděnému stále nablízku, kdo důvěrně znal každý jeho zámer, každý krok? Jeho otroci. Otec Roscius si jich s sebou z Amerie přivezl několik a zůstali s ním v Římě až do onoho osudového podzimního večera. Otroci musí něco vědět! Vždyť často právě s jejich pomocí bývají páchány nejtěžší zločiny! Trestní právo sice v takovém případě stíhá návodce stejným trestem, jako kdyby zločin spáchal sám, přesto se však otroků běžně používá, obyčejně proto, že mají nejvíce příležitostí.

Proto se Marcus Tullius rozhodl, že vyslechne otroky zavražděného. Ukázalo se však, že to není možné. Marcus narazil na překážku, která jej utvrdila v podezření a definitivně uzavřela kruh jeho vyšetřování: neboť když za pomoci vlivných přátel požádal syn Sextus o výslech otcových otroků, odmítl je Capito vydat. S drzým čelem prohlásil, že je sice pravda, že mu připadli s ostatním majetkem a že je dnes jejich vlastníkem, ale výslech nedovolí: předně prý proto, že podle práva není dovoleno vyšetřovat otroky v záležitostech jejich pánů, za druhé – a hlavně – prý proto, že ty otroky u sebe vůbec nemá. Jsou ve vojenském táboře s Chrysogonem a žijí v jeho družině.

První námitku bylo snad ještě možno zlomit cestou zákona, otroci přece patřili Capitonovi a výslech se měl týkat jejich bývalého majitele! Ale s Chrysogonem se nedalo nic dělat. Nezbyvalo, než jako pravdu brát pouhé podezření, že otroci odešli ke Chrysogonovi právě proto, aby se dalo zabránit jejich výslechu.

To podezření potvrzovala ostatně ještě jedna skutečnost. Družinu Chrysogonovu tvořili obyčejně jen otroci vybraní, vzdělaní, něčím exkluzivní. A na jedinou se v ní našlo místo i pro venkovské neotesance! Jistě jen proto, že ti lidé měli zvláštní význam a bylo nutno je hlídat! Věděli něco o vraždě starého Roscia a museli mlčet.

Vyšetření případu s otroky, byť i přímými důkazy nepodložené, Markovi Tulliovi postačilo, aby mohl uzavřít hlavní část své obhajoby. Zbývalo dokázat, jak a proč se z pachatelů stali žalobci, proč právě lidé, kteří měli mít největší zájem na utajení celé věci, ji rozvířili na veřejném procesu v hlavním městě.

Avšak sled událostí po vraždě otce Roscia jasně ukazoval, že jim nic jiného nezbyvalo a že nakonec, chtěli-li dosáhnout cíle, riziko žaloby podstoupit museli.

Sotva byl starý Roscius zapsán do proskripčního seznamu, rozprodal se v dražbě jeho majetek a pachatelé uchvátili kořist. Syna ihned vyhnali ze statků a začali hospodařit po svém. První nesnáze se objevila v okamžiku, když se Roscius Magnus dostal do konfliktu s městskou radou v Amerii pro své výtržnictví. Naštěstí se tehdy písemná žádost nedostala Sullovi do rukou, protože se Rosciov Capitonovi podařilo zajistit, že stěžovatele v zastoupení diktátora přijal Chrysogonus. Ten žádost přečetl a ochotně slíbil nápravu.

Delegaci, ve které většinou byli důvěřiví lidé ještě starého ražení, slib uspokojil a tak se vrátila domů.

Ale čas utíkal a nic se nedělo. Chrysogonus daný slib nesplnil a ani splnit nechtěl, městská rada trpělivě čekala. Nakonec hrozilo nebezpečí, že za Sullou bude vyslána deputace nová a že zabavený majetek se rodině přece jen vrátí zpátky.

Tenkrát začali oba – Magnus i Capito usilovat o Sextův život. Stalo se však něco, s čím nepočítali. Ohrožený syn utekl do Říma a v domě ctihodné Caecilie Metelly nalezl mocnou ochranu.⁶⁾ Tím byla cesta jeho nenápadné likvidace definitivně zahrazena.

Ale Sextus musí zmizet! Dokud žije, trvá stále nebezpečí, že své zkonfiskované dědictví znovu získá, zvláště když se již po Římě trousí zvěsti, že z milosti všemocného diktátora budou některé zabavené statky vráceny dědicům psanců.

Nakonec nezbyvalo nic jiného, než pokusit se odstranit Sexta Roscia cestou práva, cestou podání žaloby. Důkazy se najdou, mezi synem a otcem trvaly neshody, synovi hrozilo vydědění – při troše obratnosti bude žaloba přesvědčivá. Najde se i žalobce, najdou se svědkové. Snad to bude něco stát, výlohy se však bohatě vyplatí.⁷⁾ Chrysogona se každý bojí, žalovaný nenajde obhájce, nadto je doba co nejvhodnější: soudy již dávno nezasedaly a poroty budou nakloněny soudit přísně. Jen trochu odvahy a drzosti a plán musí vyjít!

S hladkým průběhem řízení počítali zřejmě všichni. Capito se beze studu přihlásil jako svědek, Magnus vystupoval jako vedlejší žalobce, hlavnímu žalobci Eruciovi nestál Sextus dokonce ani za to, aby si pořádně připravil obžalovací řeč. Část projevu, který na soudě přednesl, byla doslova opsána z žaloby, proslovené již v procesu jiném.

Zato Marcus Tullius přišel připraven výtečně a hájil svého klienta opravdu skvěle. Podrobně rozebral celou záležitost, tvrdě napadl všechna slabá místa obžaloby a z mozaiky detailů složil velmi přesvědčivý obraz zločinného plánu. Před diktátorem Sullou se obratně kryl, Chrysogona se však nebál napadnout tak ostře, až se všem přítomným tajil dech.

S tím nikdo z žalobců ani ze svědků obžaloby nepočítal a když obhájce poprvé na Chrysogona prudce zaútočil, vznikl v jejich řadách patrný neklid. Erucius, který neznámého obhájce zatím valně neposlouchal a jen vtipkoval, zůstal zaraženě stát, ostatní začali zmateně přecházet a pobíhat, patrně proto, že potřebovali co nejrychleji podat Chrysogonovi zprávu. Proces neprobíhá tak, jak se očekávalo a není pochyb, že přijde na přetřes i proskribování otce Roscia a dražba jeho majetku!

---

6) Manžel Caecilie, Appius Claudius Pulcher, požíval neomezenou důvěru u diktátora Sully, na rok 79 př. n. l. byl zvolen konzulem. Z manželství se narodil Publius Clodius, pozdější úhlavní nepřítel Marka Tullia.

7) Marcus Tullius v obhajovací řeči obviňuje Erucia, že je podplacen Chrysogonem a že jen proto žaluje.

Zatím Marcus Tullius podával další důkazy: dvojnásobně nespravedlivá proskripce starého Roscia, jednání Capiona s Chrysogonem, posel Glaucia, stížnost dekurionů z Amerie (tady měl obhájce k dispozici přímo text petice a předčítal jej), zmařený výslech otroků a všechno ostatní, až po nestoudné podání žaloby z otcovraždy. Pravda, obhájci sice chyběly přímé důkazy, a nemohl bezprostředně usvědčit vrahy a jejich spolupachatele, nepřímých svědectví snesl však tolik a propojil je tak obratně, že o vině žalovaného vznikly nejvážnější pochybnosti.

Soudní tribunál praetora Marka Fannia nakonec domnělého otcovraha osvobodil. Dostal-li však Sextus Roscius také nazpět zkonfiskované statky, není již z historických pramenů známo. Víme ale spolehlivě, že ze zatím neznámého obhájce se rázem stal slavný a obdivovaný muž. Ještě po letech, již na samém sklonku svého života, vzpomínal Marcus Tullius na obhajobu Sexta Roscia s uspokojením. Píše například: „Dneska bych samozřejmě řekl leccos jinak a dovedl bych obhajobu lépe rozvrhnout, tenkrát to však bylo dobré a stal jsem se oblíbeným.“

Proces se Sextem Rosciem z Amerie otevřel Ciceronovi cestu ke skvělé kariéře soudního řečníka, obhájce i žalobce.